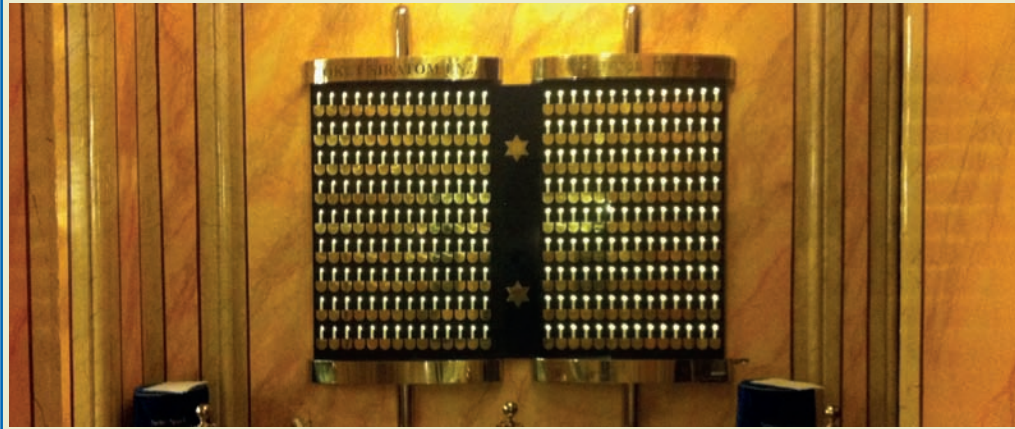

Jahrzeit-napok a falnál

Immár több mint egy éve, tavaly május 20-án adtuk át a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. Aki eddig elmulasztott jelentkezni, még nem késett el, és pótolhatja Fülöp Ildinél a templomkörzetben. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világitanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Januártól segítünk Önöknek, és közreadjuk, hogy elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Rózsa Dezső	szeptember 21.	Hirschberg Dávid	október 11.
Gáti László	szeptember 23.	Hirschberg Dávidné	október 11.
Frisch Zsuzsa	szeptember 25.	Csillag Erzsébet	október 15.
Feuerverger Pál	szeptember 26.	Bíró Imre Sándor	október 19.
Jávor Zsuzsanna	szeptember 26.	Reichental Jakabné	október 23.
Steiner Alfrédné	szeptember 29.	Kalina Vera	október 28.
Dancz Béláné	október 5.	Tímár Károly	október 29.
Reiner Béla	október 7.		

Emlékezzünk!

Jajm Kippur az első alkalom az új esztendőben, amikor liturgiai keretek között, az imarend részeként megemlékezünk eltávozott szeretteinkről a Mázkir alkalmával. Szokás némely közösségben, hogy ekkor felolvassák mindazok neveit, akik a megelőző év során hunytak el. Mi most e lap hasábjain emlékezünk meg azokról, akik kötődtek e templomhoz valamilyen módon, s nem érhatték meg az idei nagyünnepeket. Érettük (is) szól majd a fohász a Mázkir alatt:

- Darvas György
- Faragó Éva
- Fürst Gyula
- Kövesi Veronika
- Simó Tamás
- Tímár Károly

זכרונם לברכה,
legyen emléküek áldott!

A DOHÁNY UTCAI TEMPLOMKÖRZET NAGYÜNNEPI IMARENDJE AZ 5773. ZSINAGÓGAI ESZTENDŐRE

ב"ה

Rajs Hásónó I. este	2012. szept. 16.	18.36	Szukkajsz I. este	2012. szept 30.	18.00
Rajs Hásónó I. reggel	2012. szept. 17.	9.00	Szukkajsz I. reggel	2012. okt. 1.	9.30
Rajs Hásónó II. este	2012. szept. 17.	18.00	Szukkajsz II este	2012. okt. 1.	18.00
Rajs Hásónó II. reggel	2012. szept. 18.	9.00	Szukkajsz II. reggel	2012. okt. 2.	9.30
Sábász Súvó este	2012. szept. 21.	18.00	Hajsánó Rábbó reggel*	2012. okt. 7.	7.30
Sábász Súvó reggel	2012. szept. 22.	9.30	Smini Áceresz este	2012. okt. 7.	18.00
Erev Jajm Kippur reggel	2012. szept. 25.	7.00	Smini Áceresz reggel	2012. okt. 8.	9.30
Erev Jajm Kippur Mincha	2012. szept 25.	13.00	Smini Áceresz Mázkir	2012. okt 8.	Kb. 10.30
Kol Nidré	2012. szept 25.	18.17	Szimchász Tajró este	2012. okt. 8.	18.00
Jajm Kippur reggel	2012. szept 26.	9.00	Szimchász Tajró reggel	2012. okt. 9.	9.30
Jajm Kippur Mázkir	2012. szept 26.	Kb. 11.30	Sábász Börésisz este	2012. okt. 12.	18.00
Jajm Kippur-i böjt vége	2012. szept 26.	19.19	Sábász Börésisz reggel	2012. okt. 13.	9.30

Minden kedves testvérünknek békés, áldásos esztendőt kívánunk!!!!

לשנה טובה תכתבו

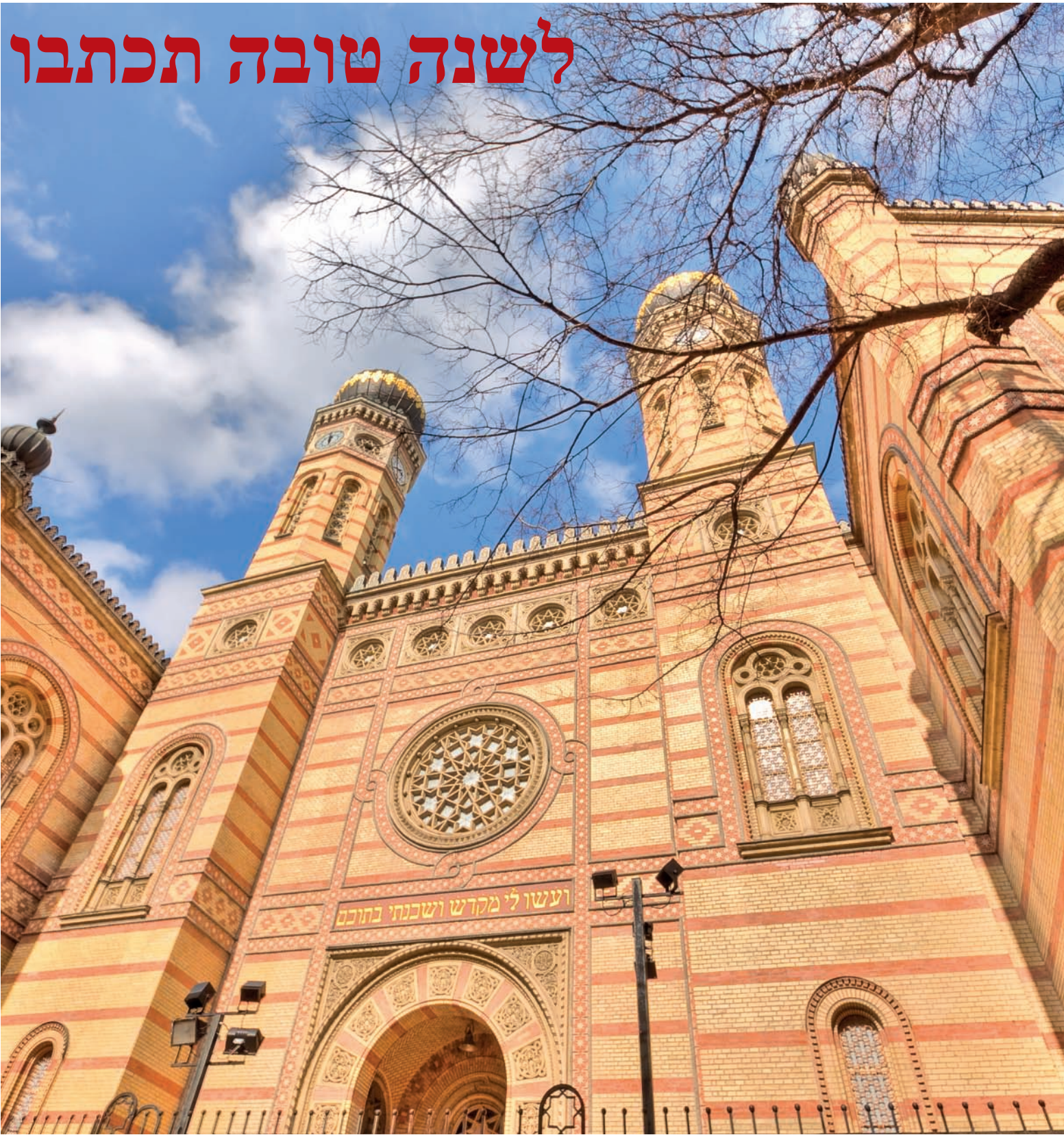

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Dr. Schweitzer József és Zoltai Gusztáv köszöntője (2. oldal) Dr. Frölich Róbert az ünnepekről (4-5. oldal)

לשנה טובה תכתבו

Lösónó Tajvó!

Eltelt egy esztendő. Sok-sok örömet hozott 5772, de sajnos bánatban is akadt részünk jócskán. Családok „alakultak”, hiszen többen is házasságot kötöttek, gyerekek, unokák születtek, de sajnos ebben az évben is távoztak néhányan közülünk. Reméljük, jövőre még többen lehetünk együtt és ünnepelhetjük az újévet.

A Dohány utcai zsinagóga közösségének életében is rengeteg dolog történt az elmúlt évben. A teljesség igénye nélkül, nem fontossági sorrendben egy rövid felsorolás: a Dohány zsinagóga bejáratánál található Jahrzeit-falon mind többen állítottak emléket elhunyt szeretteiknek, még szebb lett a templomkert, csodálatosan felújítottuk és parkosítottuk a Wallenberg-kertet. Ezen kívül könyvkiadást is támogatunk, de pénzadománnyal segítettünk a Szociális Otthonnak is. A közösség tagjai közös kirándulásokon vettek részt (Balaton, Prága stb.), ezt a hagyományt a jövőben is folytatni szeretnénk, szerveztünk sóletfőző

versenyt, az ultrajongók rendszeresen játszanak együtt, s éppen két hete tartottuk a Bethlen téri közösséggel a szokásos lecsópartit. Szombati sálesüdeszeken rendre sok hittestvérünk jelenik meg. Mind népszerűbb a dr. Fischer Gyula Szabadegyetem is, amelynek október 30-án indul a második „tanéve”, a Talmud-Tóra oktatás, a héber nyelvtanítás és október 14-től, a vasárnapi gyermekprogramok is újrakezdődnek. Minden reggel és este imádkozunk a Talmud Tórában, illetve péntek este, s szombaton itt a Dohány utcai zsinagógában. Szerencsére mindig gond nélkül összejön a minjen.

Bízom benne, hogy ma, Rajs Hásónó este, nem csupán a Dohány utcai zsinagógában leszünk együtt, de az i.tentisztelet után is. S minél többen fogyasztsjuk el együtt az újévi vacsorát is.

Minden kedves hittestvérünknek sikerekben gazdag boldog új esztendőt kívánok.
Lösónó Tajvó Tikoszévu!
Zoltai Gusztáv
A Dohány utcai körzet elnöke

Cselekedd a törvényt, a jóságot szeresd, és Isten előtt járv alázattal

Péntekenként rendszeresen találkozhatunk a Dohány utcai zsinagógában, illetve télen a Hősök templomában Dr. Schweitzer Jósef nyugalmazott országos főrabbiival, akinek mindenkihez van egy jó szava. Ezért nem csak professzorként, de közösségünk kedvelt tagjaként is kértük, ossza meg gondolatait az újév alkalmából a Pesti Sólet olvasóival.

Ezzel, a címben olvasható prófétai kijelentéssel, Szentírásunk eme egyik gyöngyszemével szeretném köszönteni a Kedves Olvasót, minden Kedves Hittestvéremet Rajs Hásónó küszöbén. Igyekezzünk, amennyire csak adottságaink lehetővé teszik, ez újesztendőben talán jobban, mint azelőtt, Szentírásunk törvényeit,

előírásait betartani életünk mindennapjaiban. Keressük és kövessük, hogy majd meg is valósítsuk a jó cselekedeteket életünk hétköznapijaiban és ünnepnapjaiban egyaránt. Órizzuk meg emberméltóságunkat felebarátaink és magunk irányában. Éljük méltósággal, öntudatos zsidóként, a jó értelemben vett

alázatot csak Istennel szemben gyakoroljuk. E prófétai üzenet jegyében köszöntöm kedves

Mindnyájukat és kívánok Szeretteikkel együtt áldott, békességes, jó esztendőt! (schiller)

IMAREND

Hétköznapi: 7.³⁰-kor kezdünk reggel, az esti ima időpontja 18.⁰⁰ óra, helyszín a Talmud-Tórában.

Az esti ima előtt fél órával sakkal, kártyával, kávéval és teával várjuk híveinket!

Péntek esti ima: 18.⁰⁰-kor a Dohány zsinagógában.

Szombat reggeli ima a Dohány zsinagógában: Sachrisz: 9.³⁰

Tóraelvasás: 10.⁰⁰ Muszáf ima: kb. 10.⁴⁵

A péntek esti kiddust a Hevesi Sándor teremben tartjuk, míg a szombat délutáni sálesüdeszt továbbra is a Talmud-Tórában.

www.dohany-zsinagoga.hu

Háborús hősök a Dohányban

Szeptember első napján körzetünkbe látogatott Izraelből a hadirokkant, sebesült katonákat segítő szervezet néhány tagja, Zeev Hartman és barátai. A kis csapat megnézte Budapest nevezetességeit, együtt töltötte velünk a sábesz beköszöntését, majd másnap a lecsópartira is eljött.

Vendégeink csak kis részét képezik a háborúkban megsebesült több tízezer katonának, közülük sokan sajnos nem képesek ilyen hosszú útra kelni. A csoport vezetőit Gárdos Bogi és barátai mutatták be főrabbinaknak, és előljáróinknak az elmúlt évben. Akkor született az elhatározás, a következő „turnust” vendégül látja a Dohány utcai zsinagóga körzete. A házas finomságokról Frölich Kati és Kitty, „a dédi”, Hajdú Péter, illetve Fülöp Ildi gondoskodtak, miután szinte egész nap a konyhában szorgoskodtak. A gasztronómiai remekművek egytől-egyig elfogytak a tálakból és a tányérokból!

A csoportot Frölich főrabbi úr és Nádel Tamás alelnök úr üdvözölte. A vendégek nevében Zeev Hartman mondott köszönetet a meghívásért. Hartman úr szülei amúgy Kunmadarasról származnak, így jól beszéli nyelvünket, ezt az

általá elmondott érdekes és tanulságos történet közben tapasztalhattuk is. Viszsaemlékezett arra, hogy az 1973-as Jom Kippur-i háborúban a Hermon hegyen szolgált, amikor a szíriai hadsereg megtámadta egységét. Élete egy hajszálon múlt, már a halál gondolatával foglalkozott, mikor sikerült megmenekülnie. Pontosan egy év elteltével 1974-ben, ugyanabban az órában közölte vele a nővér, hogy megszületett első gyermeke, egy kisfiú. Ekkor átsiklott az agyán, hogy éppen egy évvel korábban azokban a percekben még a halálra készült, most pedig egy plusz életet kapott. Ő ezt úgy éli meg, hogy az Ö.való így tett vele jót – kétszeresen is!

I.G.

Lecsóparti a Bethlen udvarán

Ahogy az már lenni szokott, szeptember első vasárnapján tartottuk a Bethlen -, és a Dohány zsinagóga hagyományos közös lecsópartiját. A jó idő mellett, a kellemes programok, no és a finom ételek majd ötszáz érdeklődőt vonzottak az eseményre.

Rég nem látott ismerősök köszöntötték egymást és telepedtek le egy-egy asztalhoz, miközben csábító illatok szálltak mindenfelé, így jelentős volt a forgalom a pultnál. Közben a színpadon a Beatband együttes szórakoztatta megjelenteket. Főrabbinaknak, dr. Frölich Róbertnek (is) köszönhetően ismét a tombolahúzás számított az egyik legnépszerűbb programnak, amely olykor a ki-

vánságműsort idézte, miután többen lelkesen kiabálták, milyen színű és számú legyen a következő kihúzott biléta. Sokuknak röviddel később teljesült vágyuk és nyertek.

ÖSZTÖNDÍJ A DOHÁNYBAN

A Dohány utcai Zsinagógáért Alapítvány ösztöndíjat ajánl fel fiúk számára, akik anyai ágon igazolhatóan zsidók, héber nevük van, és valamely felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatói.

Az ösztöndíj havi 25 000 Ft.
Az ösztöndíj elnyerésének feltétele, hogy a pályázó vállalja, hogy napi rendszerességgel részt vesz a Dohány utcai Zsinagóga i.tentiszteleitein. A pályázat a megfelelő dokumentációval a Dohány utcai Zsinagóga templomkörzet irodájába nyújtandó be:

Bp. VII. Síp u. 12, I. em. 30.

Raoul Wallenbergre emlékeztek

Az Élet Menete Alapítvány és a Külügyminisztérium Raoul Wallenberg emlékestje, illetve a fel-lépő: Jávorai Ferenc Fegya előadóművész, Kézdy György színművész, Korcsolán Orsolya hegedű-művész, Rost Andrea operaénekes és Varnus Xavér orgonaművész kétezer érdeklődőt csábított a Dohány utcai zsinagógába múlt vasárnap. A műsor után felavatták a Raoul Wallenbergről elnevezett park tábláját. Az eseményről következő számunkban írunk bővebben.

MEGHÍVÓ

Szeretettel várunk minden kedves érdeklődőt a **dr. Fischer Gyula szabadegyetem** második „tanévének” első előadásán.
Előadó: **dr. Sineger Eleonóra szakfőorvos**
Előadás címe: **Pszichiátriai eset volt-e Mengele?**
Időpont: **2012. október 30., kedd 17:30**
Helyszín: **VII. Síp utca 12. (Díszterem)**

Elérkeztünk az őszi nagyünnepekhez. A zsinagógai esztendő legfenségesebb időszaka ez az ünnepfűzér, a ימים נוראים, a Félelmetes Napok. A félelem nem a szívekben rejlő érzelmet, hanem I. ten félelmének kiteljesedését jelenti. Három, egymástól majdhogynem független, de mégis összefonódó ünnepet ülünk, melynek origója az újesztendő, katarzisa az Engesztelés napja, s végakkordja a Sátorak ünnepe.

Rajs Hásónó és Jajm Kippur között különleges időszakot élünk. Ez az עשרת ימי התשובה, a megtérés tíz napja. E tíz napban végig gondoljuk életünket, feltárjuk hibáinkat önmagunk előtt, s megfogadjuk, hogy igyekszünk büntelenül, tiszta lélekkel élni ezentúl. Rajs Hásónót megelőzően szokás ellátogatni a temetőbe, szeretteink sírjához. Ez a közismert קבר אבות (kever Óvajsz, Kéverovesz).

Most az őszi, nagyünnepi kör általános tudnivalóin kívül igyekszünk néhány kevésbé ismert csemegével is szolgálni.

Dr. Frölich Róbert rovata

ראש השנה
Rajs Hásónó

Az újesztendő héber neve annyit jelent: az év feje. Tisri hónap első két napja a zsinagógai év kezdete. A hónapokat a zsidó időszámítás a tavasz hónapjától kezdi. A Tóra nem nevezi nevükön a hónapokat, sorszámmal, vagy valamilyen természeti fordulóponttal utal rájuk. Ma ismert nevüket a babilóniai fogság után kapták. Tisri hónapja a Tórában „a hetedik” néven szerepel. Nevének gyökere valószínűleg annyit jelent: a kezdet. Ez volt a gazdasági év kezdete a bibliai időkben. Ezra ezen a napon olvasta fel a Tórát az egész nép előtt.

A Talmud Rajs Hásónó traktátusa négy évkezdetet ismertet velünk. Ezek közül az egyik Tisri első napja, amikor minden élő megítéltetik a Földön. Rabbi Kruszpedáj mondta rabbi Jochanan nevében: három könyvet tart nyitva I. ten e napon. Egyik az igaz embereké, a másik a gonoszaké, a harmadik pedig a kettő között állóké. Az igazak azonnal bekerülnek az élet könyvébe, gonoszok a halál könyvébe. A kettő között állóknak azonban Jajm Kippurig van idejük, hogy a mérleget az igaz ember kritériuma felé billentsék. Rabbi Eliezer tanítása szerint a világ is ezen a napon teremtetett. A Rajs Hásónó-i liturgiában, és az újesztendőt követő tíz napban mindkét felfogás megjelenik.

Imáinkban elismerjük a M.ható feletünk való ítélkezésének jogát, s könyörgő, bűnbánó fohászokat mondunk, megpróbálva ezzel elnyerni I.ten bocsánatát. Az imák egyik központi eleme az Ünőszáne tajkef kezdetű imaköltemény. A költemény szerzője Kalonymus ben Mesulám, s a legenda a mainzi Ámnon rabbi mártíriumához köti. Ezen imában I.ten, mint a világ bírója jelenik meg, aki ezen a napon ül törvényt teremtményei felett. Megkapó képekben mutatja be az ima az ítélkezést, s a megbocsátás reménységét. Fehér halotti ruhát, kitilt öltenek a férfiak, egyrészt jelezve, hogy készen állnak az ítéletre, másrészt pedig az angyalok hófehérségéhez kívánva hasonlatossá tenni magukat.

Megfűjjuk a sófárt, melynek jajongó, ugyanakkor felrázó hangja felhívja a figyelmünket a Világ Királyának ítéletére, s az azt megváltoztatni képes őszinte bűnbánatra. A sófár kapocs a múlttal, hiszen a zsidó tradíció szerint Ábrahám e napon helyezte oltárra fiát, Izsákot, aki helyett végül egy kő áldozott fel. E kő szarvából készült az első sófár. Más szimbólumokat is hordoz azonban e kürt:

1. A király fanfárhang mellett vonul be – utal a Királyok Királyára.
2. A kinyilatkoztatás zengő sófárhang kíséretében zajlott – s mi ragaszkodunk a parancsolatokhoz.
3. A messianisztikus kor nyitányát sófárhang fogja jelezni – várjuk a megváltást, a Messiás eljövételét.

A rituálisan megszólaltatott sófár összesen 100 hangot ad ki.

Rajs Hásónó napjai a munkavégzési tilalom szempontjából főünnepi kategóriába tartoznak. Mindennemű munkavégzés tilos, de égő tűzről új tüzet gyújtani, kisebb tárgyakat utcára vinni és aznapra főzni szabad.

Pesti Sólet | a Dohány utcai körzet havilapja | 2012. augusztus | 5773. Tisri

Rajs Hásónó első napjának délutánján le kell menni valamilyen természetes víz (folyó, tó, kút stb.) partjára, s ott kenyérmorzsákat kell a vízbe szórni, ima kíséretében. Ez a תשליח (Táslich) szertartás. E ritussal jelképesen vízbe szórjuk bűneinket. Más értelmezés szerint, ahogy a halak sosem csukják be a szemüket, úgy Isten is örökké figyel és őriz bennünket. A Rajs Hásónó és Jajm Kippur közötti szombat neve שבת שובה (Sábász Súvó), a megtérés szombatja. Közismert magyarázata e névnek, hogy a megtérés időszakában mi más is lehetne a szombat neve, mint a megtérés szombatja? Az igazság azonban az, hogy nevét a háftóra első szavairól kapta, mely így hangzik: שובה ישראל, Térj meg, Izrael! (Hósea 14/2).

יום כפור
Jajm Kippur

Tisri hónap tizedik napja, a legszentebb ünnep, az Engesztelés napja. A Tórában a „szombatok szombatjának” nevezik, és törvény, hogy „sanyargassuk lelkeinket”.

A bibliai korban e napon különleges áldozatot mutatott be a főpap. Két kecskékat hoztak elé, s sorsolással döntötte el, melyiket áldozza fel engesztelőáldozatként, s melyiket kergesse el a pusztába, miután kezét a bak fejére téve ráolvasta Izrael bűneit. Jelképes szertartás volt ez, mellyel Izrael kinyilvánította, hogy elkergeti magától a bűnt, s tisztán akar állni I. ten előtt. Mikor még állt Jeruzsálemben a Szentély, ez volt az egyetlen nap, mikor a főpap belépett a קדש הקדשים –ba, a Szentek Szentjébe, a Szentély legbelsőbb termébe, ahol a frigyálda állt, s ott hangos imát mondott, melyben kiejtette I. ten egyébként kiejthetetlen nevét.

סכות
Szukkajsz

A három zarándokünnepe közül Szukkajsz az utolsó a sorban, bár a zsinagógái év kezdete után az első. Tórai parancs, hogy sátrat kell építenünk, és abban kell laknunk nyolc napon át, emlékezve az Exodust követő negyven esztendei pusztai vándorlásra.

A sátrat Jajm Kippur kimenetelekor már elkezdik építeni. Legalább három oldalát fel kell építeni, a negyedik lehet egy meglévő fal is. Tetejét náddal fedik be, hogy látható legyen az ég. Feldíszítik, hiszen a lakást is díszek ékítik, hogy kellemesebb legyen a bent-tartózkodás.

Az ünnep kötelező kelléke az ארבעה מינים, Árbóó minim, az ünnepi csokor. Négy növényt: füzfáagat, pálmaáagat, mirtuszáagat és egy citrusfa gyümölcsét, אטרוג, eszrogot fogjuk egybe. A reggeli ima alatt bizonyos alkalmakkor kézbe vesszük a csokrot, és a négy égtáj, valamint az ég és föld felé lengetjük.

Szukkajsz első két napja főünnep. Ezekre a napokra a fentiekben ismertetett törvények vonatkoznak. A következő öt nap félünnep, ekkor – ha nem szombatra esik, – mindenféle munkavégzés megengedett, de az ünnep egyéni jellegzetességeit (sátorban étkezés, ünnepi csokor) meg kell tartani. Az utolsó félünnep neve *הושענא רבה*, Hajsánó Rábbó, ekkor a reggeli ima keretein belül füzfaágak leveleit verjük le az ágakról, jelképezve ezzel a bűneinktől való megszabadulást. A zsidó hagyomány szerint e napig van időnk, hogy a ránk mért ítéletet őszinte megbánással megváltoztassuk. A félünnep szombatján a *קהל*-et, a Prédikátor Könyvét szokták olvasni. E bibliai könyv mely filozófiai eszmefuttatások gyűjteménye, hagyomány a megfáradt Salomon királytól tartja szerzőjének. Azért olvassák ekkor, mert e könyv melankolikus hangulata illik az őszi ünnephez.

A nyolcadik nap, noha egybefüggő a Sátrak Ünnepevel, különálló ünnep. Neve **עֲצֶרֶת** Smíni Áceresz, A Nyolcadik napi záróünnep. E napon főünnepi törvények szerint élünk, de már nem megyünk be a sátorba és nem használjuk az ünnepi csokrot sem. Ezen a napon a Muszáf imába betoldjuk az esőért való imát, a Gesem-bencsolást. Ha nincs a félünnepiek között szombat, e napon olvassák a **קֹהֵל**-et.

Este beköszönt שמחת תורה, Szimchász Tajró, a Tóra Örömnépe. Az est fénypontja, mikor az összes Tóra-tekeracet kivesszük a frigyszekrényből, és hétszer körbevonulunk a templomban. A gyerekek számára ez nagy élmény, hiszen minden megengedett nekik, és még édességet is kapnak..., feltéve, ha lelkesen kísérik a Tórákat kis zászlókat lengetve!

Másnap a reggeli imában befejezzük a Tóra olvasását, és mivel a Tórát egy napra sem lehet elhagyni, rögtön újra is kezdjük az olvasást. Ekkor minden férfit, aki beszámít a minjenbe, fel kell hívni a Tórához. Akárcsak előző este, most is hét körmenetet tartunk a Tóra-tekercekkel.

Szukkajsz napjaiban szokás az ארשפין, Uspizin szertartás. Az uspizin szó a latin *hospice* hebraizált változata. E rituálé szimbolikus vendéglátást jelent, és egy XVI. századi kabbalisztikus szokás továbbélése. A sátorban vendégül látjuk a Biblia nagy alakjait, Ábrahámot, Izsákot, Jákobot, Józsefet, Mózeszt, Áront és Dávidot, minden nap mást és mást.

לשנה טובה תכתבו!

Zsinagógák a nagyvilágból - Újévi ünnepi fejezet

Képeslapok – képes történelem IX.

Miként a főcímből is látszik, sorozatunk új fejezetét eltér a szokástól. Legnagyobb ünnepünk tiszteletére most a Dohány utcai zsinagógával foglalkozunk kicsit más aspektusból, illetve bemutatunk egy-egy régi képeslapot, amely az ünnephez kapcsolódik.

Mondani sem kell, a zsinagógák, így a Dohány utcai zsinagóga életét is nagyban befolyásolják a főünnepek, jelen esetben a zsidó újév a Rajs Hásónó (Rásésóne, Ros Hásáná stb.). Ilyenkor azok is eljönnek közénk, akik talán egész évben távol maradtak.

Mások újévi szokásaitól eltérően, a mienk nem egy vidám ünnep. Míg más népek örömmel, vígalommal zárják, vagy nyitják az évfordulót, addig a zsidó ember számot ad az elmúlt évről, és bocsánatot kér mind az embertársaitól, mind az Ő.valótól azokért a bűneiért, amelyeket tettben, szóban, vagy gondolatban elkövetett évközben, továbbá felkészül lelkiileg a következő esztendőre. Abban reménykedünk, az

Ő.való megbocsát, és ismét beíratunk az élet könyvébe. Ezért is nevezzük ezt az ünneprészt az engesztelés ünnepének, vagy a napot az engesztelés napjának. Ebben az ünnepi időszakban is szokás meggyászolnunk azokat a rokonainkat, akiket elvesztettünk, és fohászkodnunk az Ő.valóhoz, hogy adjon olyan évet számunkra, amely egészséget, békét és örömet hoz ránk, népünkre, és minden más nemzetre. Kerüljön el minket betegség, szerencsétlenség, éhínség, háború és minden olyan rossz, amely létünket és környezetünket veszélyeztetheti. Talán egyik legszebb ünnepi imánk az Ovinu Málkénu (Atyánk, Királyunk...) tartalmazza legfőbb kívánságainkat, minden strófája egy-egy szívből jövő, reményteli óhaj, amit ezekben a napokban a tudatunk és szívünk legmélyéről kívánunk. Az úgynevezett hosszúnapp, Kol Nidré legszebb, legmeghatóbb része az ünnepnek. S miként jönnek e sorok a képeslapokhoz? Úgy, hogy az ünnepet megelőzően már majd 100 éve szokás volt, hogy rokonainknak, barátainknak, és ismerőseinknek elküldtük újévi jókívánságainkat, melyeket az említett sorok eszmeisége hatott át, most egy korai, az 1899-es évben postázott lapot teszünk illusztrációjuként a cikkhez. A Dohány utcai zsinagóga közönsége mindig, már az épület avatását követően kíváncsian, és vallási értelemben vett félelemtelni várakozással tekintett a nagyünnepek elé. Jőmagam, aki bőven a háború után születtem, jól emlékszem az 1970-es, 1980-as évekre, amikor megtelt a zsinagóga, valamilyen különleges, furcsa érzés kerített hatalmába mindenkit. Együtt volt több generáció, a két világ-égést, és forradalmakat átéltek; az utána születtek; s az egész kicsik, akik manap-

ság már felnőttek és talán maguk is szülők lettek azóta. A zsinagóga belső terei nem változnak, de a díszítés igen. A hétköznapiakban használt színes (bordó, kék) tóratakarókat felváltják a fehérek, a zsinagóga dallamvilága, a kórusművek, és az orgonajáték teljesen más hangulatot teremt, mint a hétköznapiakon, más ünnepnapokon. Talán kevesen tudják, a Tóraszekrény előtti pulpitus (Bima) az év folyamán csak ilyenkor, és csak itt a Dohányban változik át pulpitusból szószékké.

Korábban a közönség csendben, a helyhez illően viselkedett (igaz, akkor még a mobiltelefonok sem zavarták meg napjainkat). Sajnos az elmúlt évtizedben szinte divat lett, hogy az ünnepet többen közösségi találkahelynek, színházi eseménynek tekintik. Viselkedésükkel kivívják azok nemtetszését, haragját, akik a régi, vagy ha úgy tetszik, eredeti cél miatt mennek zsinagógába. Nem ritka, hogy a hangos beszélgetés moraja, „megöli, elnémítja” az imák hangzását, a mobiltelefonok csörgése, a vakuk villanása megszentelteleníti az ünnep lényegét!

Jó érzés lenne, ha visszatérne a régi időszak, s az idelátogató hölgyek, urak tisztában lennének az ünnep lényegével, szokásaival, és egy olyan nap részesei lehetnének, amely mind a vallási előírásoknak, mind a lelkiünknek megfelelne. Ne feledjük, a Dohány utcai zsinagóga több mint 150 éve alatt sok generáció köszöntötte e falak között az újévet, legyünk a hagyomány megőrzésének méltó részesei, és gondoljunk szüleinkre, nagyszüleinkre, dédnagyszüleinkre, és emléküknél is tisztelgve közeledjünk nyílt szívvel az ünnephez, melynek Európa egyik legszebb zsinagógájá ad helyszínt.

Kíváncok mindnyájuknak és kedves családjuknak Lősonó Tajvó Tikoszévu, egészséges, boldog új esztendő, írásnak be mindnyáján az Élet és a Bőség könyvébe!

Izsák Gábor

A Blogger Séf ajánlata

www.izrael-kulturaja.blogspot.com

Sharon Asher

Ünnepi menü

Tyúkhúsleves maceszgombóccal

Hozzávalók: 1 tyúk, 4 liter víz, 1 hagyma, 3 szál sárgarépa, 2 szál fehérrépa, 1 karalábé, 1 zeller gumó,

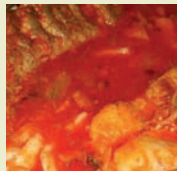
1 csomó petrezselyem, kis darab gyömbér, szemes bors.

Maceszgombóchoz: 3 tojás, 3 evőkanál zsír, kb. 9 evőkanál macesz dara, só, bors, őrölt gyömbér.

Elkészítés:

A feldarabolt tyúkot feltesszük főni, ha forr a víz, a szűrő habot leszedjük, majd hozzáadjuk a megtisztított zöldséget, fűszert. Lassú tűzön 2-3 órán keresztül főzzük.

A tojásokat jól összekeverjük a zsírral, beleszórjuk a fűszereket, és hozzáadjuk a maceszdarát. Rövid ideig állni hagyjuk, majd vizes kézzel gombócokat formálunk, és a forró levesbe helyezzük.

Csukapörkölt

Hozzávalók: 1 kg konyhakész csuka, 2 vöröshagyma, 1 zöldpaprika, 6-7 evőkanál olaj, 1 kk. pirospaprika, 1 babérlevél, 2 gerezd fokhagyma, 1 paradicsom, ízlés szerint: cseresznyepaprika krém, őrölt kömény és őrölt bors, só.

Elkészítés:

A megtisztított csukát kétujjnyi vastag szeletekre vágjuk és besózzuk. Az apróra vágott hagymát és paprikát kicsumázzuk bográcsban, vagy lábasban olajon megfőnyasztjuk. Megsűrjük pirospaprikával és felöntjük, 2,5 dl vízzel. Ha fölforrt, beleszórjuk a haldarabokat. Beleszórjuk a babérlevelet, a zúzott fokhagymát és a borsot. Majd mehet bele a fölprítított paradicsom, ételízesítő por, cseresznyepaprika meg kömény. Annyi vizet öntünk rá, amennyi majdnem ellepi. Kis lángon, lefedve, többször keverve kb. 30 perc alatt megpároljuk.

Almás palacsinta

Hozzávalók: 30 dkg liszt, 2 tojás, 4 dl szódavíz, 6 közepes alma, só, 1 ek cukor, fahéj, olaj

Elkészítés:

A lisztből, a szódavízből és a tojásból a szokásosnál sűrűbb palacsintatésztát készítünk. Sózzuk, és 1 evőkanál cukrot is teszünk hozzá. Az almákat meghámozzuk, lereszeljük, és a palacsintatésztába keverjük. Öntünk hozzá egy kis olajat, így ha teflonban sütjük, közben nem kell olajozni. Megsütjük mindkét oldalát, egy tála tesszük, és minden palacsintát megszórunk cukorral, fahéjjal, és mézzel. Tálaláskor úgy szeleteljük.

Jó étvágyat kívánunk!

Taslech, a közép-keleteurópai újévi hagyomány

Rajs Hásónó delutánján szokás az ünnepi asztalon maradt barchesz morzsákat összegyűjteni, és azokkal elmenni egy folyó partjára, ahol Micha próféta könyvének utolsó verseit elmondva („...dobj be vétkeinket a hullámok közé...”), azokat a vízbe szórjuk.

A jellegzetes zsidó újévi aktusra már 1906-ban Juhász Gyula is felfigyelt, a máramarosi zsidókat látva, s A kis Tisza hídján című versében meg is örökölt egy taslechet.

„A hídon bús, kaftános raj mozog, Ünnepi estén itt imádkozók, Monoton dallam zsong a víz felett, Kopottan, fázón ünnepel Kelet.”

A szokást nem említi sem a Biblia, sem a Sulchan Aruch, de valószínűleg a magyarázat egyes rabbik szerint a jiddis nyelvben rejlik. Jiddisül a bibliai ima taslech-et jelent, viszont egy másik jiddis szó taselech zsebecskét jelent. Így kerülhet a „zsebecskébe” a morzsa, ami a bűneinket szimbolizálja, és

ezeket vetjük a víz mélyére, hogy süllyedjenek el, vagy tisztuljunk meg tőlük.

A háborút megelőző időkben megszokott látvány volt szinte minden városban, faluban, ahol zsidók éltek, hogy a költő máramarosi példájához hasonlóan nagyobb közösségek vonultak a folyókhoz, ahol eleget tettek a vallási előírásoknak, illetve népszokásnak. A háborút követő évtizedekben a korlátozott vallásszabadság gyakorlása miatt is, a zsidók mint sok más vallási szokásukat megpróbálták nem látványosan végezni. Így Budapesten furcsa emberek jelentek meg a Duna partján újévkor, mai szóval élve, mint egy „flash mob” alkalmával. A férfiakon valamilyen sapka, kalap volt

ÜNNEPI SZOKÁSOK

Rajs Hásónó

Két napig tart, s nem csupán az újév ünnepe, de egyúttal a teremtés napja is. Az ünnep első estéjén szokás vacsora előtt almát mézbe mártani, jelképezve az eljövendő újév édes voltát. Mindkét este kerek barcheszt fogyasztunk, ezzel a következő év remélt teljességére utalunk. Az asztalra kerül a gránátalma is, amely egyrészt vitaminokban gazdag, másrészt a gyümölcs magvai a kimeríthetetlen bőséget jelképezik, így a „célja”, hogy áldást és sok pénzt hozzon a családnak. A bűnbánat tíz napján adományokat juttatnak szegényeknek és rászorulóknak, hogy miként mi könyörülünk a rászorulókon, úgy könyörüljön rajtunk a Teremtő.

Jajm Kippur

Az egyetlen nap az évben, amikor sötétedés után is viselünk tálsízt az imádság során. E napon nem viselünk bőrcipőt sem, hanem vászoncipőt húzunk. Tisri 10. napján, napnyugta után az Engesztelés napján, 25 órán keresztül nem veszünk

magunkhoz sem ételt, sem italt. A Mózes IV. könyvében található parancs – „sanyargassátok meg magatokat, semmi munkát ne végezzetek” – minden zsidóra vonatkozik, kivéve a nem nagykorú fiúkat és lányokat. Továbbá a nagyon betegek is felmentést kapnak, hiszen az élet fontosabb. A felharsanó hosszú sófárhangot követően, amely a böjt végét is jelzi, az egész gyülekezet azt mondja: „Jöve Jeruzsálemben!”

Szukkajsz

A sátor díszítése a gyerekek számára kellemes szórakozás. Régen a papírból, gyümölcsökből al-

az időjárástól függetlenül, és a hirtelen csöndület könyvekből olvasott valamit, majd azt követően előkerültek zsebkendők, zacskók, amelyekből a vízbe szórtak valamit. Ezután pedig szétszéledtek és eltűntek a város forgatagában. Magam is emlékszem gyermekkorom azon pillanataira, amikor szüleim kézen fogva elvittek a Rákospatakhoz (annak a közelébe laktunk), és azt mondták, hogy meggyünk halakat etetni. Meg kell említeni, az évek múlásával sajnos egyre kevesebb lett azok száma, akik ünnepkor ott voltak ezen a rituálén. Manapság csak néhányan követik a tradíciót, vagy mint, a Dohány körzet tagjai, a Kazinczy utcai zsinagóga kútjába szórják a „bűneiket”. Érdemes lenne az úgynevezett zsidó reneszánsz megélésével újjá-

éleszteni és továbbadni a következő generációnak, mielőtt sok más szokásunkkal együtt ez is a vízbe potylyan, és örökre elviszi a víz...

A fotó, gyűjteményem egyik kedves darabja. A fotós nevérol, és a képen látható emberekről sajnos nincsenek információk. A tömeg, feltehetően a kora 1950-es években járt a Dunánál és ott magát a taslechet láthatjuk. A papírfigurák egy, az 1910-1930 közötti időszakból származó zsidó gyerekjáték maradt darabjai. A játék célja a nagy zsidó ünnepek, szokások bemutatása, oktatása lehetett a fiatalok számára. A képen látható három jelenet közül a bal szélső a taslech, a középső a szombati áldás, amelyet az apa ad a fiának, a harmadik pedig a Szimchász Tajró egyik vidám jelenete.

I.G.

kotott díszeket évről-évre elővették. Az üvegből, vagy porcelánból készített méztartót nem csak Rajs Hásónó napján használjuk, de egészen Szukkajsz végéig mézbe mártjuk a kalácsot – esetenként az almát is. Keleten zsidó jelképeket ábrázoló szőnyegeteket, míg nálunk zsinagógai terítőket helyeznek el a sátorban. Manapság virágokkal, gyümölcsökkel, gyöngyökkel és más dísz tárgyakkal díszítik a sátrakat. Akadnak, akik fehér lapokat is felakasztanak, hogy emlékeztessen őket a felhőkre, amelyek körülvezték a pusztában vándorló zsidókat, mielőtt megérkeztek az Ígéret Földjére, Izraelbe. (s. zs.)

